

Domnívám se, že utilitarismus pravidel vždy „kolabuje“ do utilitarismu činů. Při stanovení užitečnosti pravidel se nakonec díváme na užitečnost jejich konsekvencí, tedy na množinu jejich důsledků jakožto činů.

K retributivismu: Co to znamená zásluha? Pokud konsekvencialismus chápeme jako variantu utilitarismu, který je v podstatě ekonomickým poměřováním různých hodnot, neznamena pak retributivismus „jen“ jinou variantu ekonomie podle vzoru „utilitarismus je welfaristický, zatímco retributivismus individualistický“? Existuje nějaká teorie trestání, která by se mohla z tohoto „ekonomického“ paradigmatu vymanit (nejde-li pouze o teorie božského trestání)? Máme zásluhu chápat jako absolutní důvod, který nemůže převážit ani hodnota odpuštění? Příliš nechápu retributivismus férovosti jako teorii ospravedlnění trestání. Férovost je nějaká varianta spravedlnosti. Pak retributivismus férovosti, který znamená, že „trest je ospravedlnitelný na základě férovosti“ je vlastně trestem, který je ospravedlněn tím, že je spravedlivý. Není to nesmysl?

Str. 44 – 45 „nikdo samozřejmě neobhájí etickou přijatelnost neodůvodněného, respektive zlovolného uložení trestu nevinnému“ – a co ti, kteří obhájí exemplární potrestání? Říci, že takoví nejsou, je ahistorické.

Podle mne klasický problém analytické filozofie je, že vycházíme z našich intuicí, ale někdy je zahodíme (např. definice trestu má ctít naše jazykové konvence, ale někdy je nectí). Pracujeme s tím, že naše pojmy jsou použitelné v každé empirické situaci, ale někdy si empirie vymýšlíme (např. Hart, když mluví o tzv. primitivním právu, které nejspíše nikdy neexistovalo), anebo ji přehlízíme.

Autor si zjevně myslí, že korigovatelnost je zásadním prvkem v teorii ospravedlnění trestání. Pak by nejspíše měl být i jasně proti trestu smrti.

3.

Práci navrhuji hodnotit známkou „výborně“ a zároveň navrhuji diplomantovi zvážit, zda by nechtěl některé části své diplomové práce publikovat, třeba v časopise „Právník“.

V Plzni dne 13. 5. 2013

Michal Šejvl

Posudek vedoucího na diplomovou práci Mgr. Jakuba Bartáka „Teoretickoprávní aspekty trestání“

1.

Hned na počátku musím říci, že diplomová práce vznikla přepracováním a rozšířením jeho jiné diplomové práce s názvem „Ospravedlnění trestu: retributivismus versus konsekvencialismus“, kterou autor úspěšně obhájil na Filozofické fakultě ZČU v roce 2011 a k níž jsem psal oponentský posudek. Diplomant od té doby text práce přepracoval a doplnil (často i v reakci na námítky vedoucího a oponenta, viz přehled původních, nových a vypuštěných částí na str. 8 práce), takže je možné ji považovat za novou samostatnou kvalifikační práci. Toto „pozadí“ také vysvětluje, proč se v ní autor věnuje tolik otázkám filozofické etiky a ne třeba pozitivního práva a proč ji tedy psal (a nyní obhájí) na katedře teorie práva a nikoli třeba na katedře práva trestního. Tolik na úvod.

Práce není psána příliš vstřícně ke čtenáři, který není zvyklý na snad poněkud „suchopárný“ styl analytické filozofie (na což upozorňuje ostatně i oponent), jako vždy se v ní vyskytují nějaké překlepy či gramatické chyby, nicméně nejsou přítomny přes míru a tedy neztěžují pochopení textu. Autor vždy cituje tak, aby bylo možné identifikovat zdroj; z formálního hlediska tedy práci není příliš co vytknout.

Autor v práci vychází především ze současné anglo-americké analytické filozofie zabývající se mj. i problematikou trestání; odkazy na „klasiky“ trestání např. Akvinského, Kanta či Benthamu však v práci můžeme naleznout také. Obecně lze říci, že autor prokázal znalost problematiky na hluboké úrovni a že jeho práce převyšuje obvyklou produkci diplomových prací. Analytické zaměření pak určuje charakter práce, která se zabývá (pro někoho až příliš minuciózně) terminologickými ale především pojmovými problémy jako jsou požadavky na definici vůbec, požadavky na definici trestu, definice trestu, přesné vymezení pozic konsekvencialismu, retributivismu a jiných teorií ospravedlňujících trestání apod. Defiluje tak před námi celá záplava „ismů“, které se od sebe odlišují v takových jemnostech, že by snad s nimi mohly soutěžit jen různé druhy náboženských herezí. To, co však právníci mohou považovat za „nimrání se v detailech“ však naopak analytici filozofové mohou oceňovat – stačí si v tomto kontextu připomenout jeden Benthamův výrok, že (parafrázuji) „filozofie práva je o tom, co je každému normálnímu právníkovi úplně jasné.“

2.

Tedy k práci samotné některé poznámky či námítky:

Str. 13 – Parlament nevytváří pr. normy, ale předpisy

K adekvátnosti – Jazyková konvence nás nutí hovořit i o potrestání zvířete, byť u psa nepředpokládáme morálku. Co ale trestání zvířat, které „vesele“ provozoval ještě novověk? (viz E.P. Evans: The Criminal Prosecution and Capital Punishment of Animals, 1906, anebo film „Hodina prasete.“) To bylo slovo „trest“ užito jen omylem? Co třeba potrestání dítěte, které také nemusí mít jasně vyprofilovaná morální pravidla, ale má potencialitu k jejich osvojení, resp. k vytvoření vlastní morálky? Co s hraniční situací, kdy potencialita není rozvinuta plně v aktualitu, ale zároveň úplně neabsentuje – např. zákon činí již osobu trestně odpovědnou, ale tato osoba je právě v oné hraniční situaci? (např. anglické právo zná i trestání